

УДК 37.013.75 (46)+902

АСЕРТИВНА ПОВЕДІНКА ЯК НОВОУТВОРЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ВИЩОЇ ШКОЛИ

Козич І.В., к.пед.н., доцент

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

kozich@yandex.ru

У статті розглядається поняття асертивність як одне з новоутворень процесу формування конфліктологічної компетентності майбутнього педагога вищої школи. Зроблено теоретичний огляд понять конфліктологічна компетентність, асертивність і асертивна поведінка. Розгляд асертивності (асертивної поведінки) як компонента конфліктологічної компетентності майбутнього педагога вищої школи складає наукову новизну дослідження. Розглянуто асертивність як один із компонентів конфліктологічної компетентності тому, що обидва терміни передбачають гідне, правильне поведіння у конфліктних ситуаціях. У статті представлено ряд асертивних технік, що розрізняються, переважно, дидактичними ознаками. Асертивна поведінка у комунікативному соціально-педагогічному процесі – це оптимальний варіант спілкування майбутнього педагога вищої школи зі студентами, вихованцями, з колегами, який призводить до формування самостійної, відповідальної особистості, здатної успішно вирішувати виховні, освітні, психолого-педагогічні проблеми.

У статті зазначається, що асертивну поведінку майбутнього викладача вищої школи слід формувати на заняттях з педагогіки, психології, конфліктології, шляхом дискусій, рольових ігор, розв'язання конфліктних педагогічних ситуацій та розробкою рекомендацій щодо їх профілактики, попередження, розв'язання і подолання.

Ключові слова: асертивність, асертивна поведінка, конфліктологічна компетентність.

АСЕРТИВНОЕ ПОВЕДЕНИЕ КАК НОВООБРАЗОВАНИЕ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ КОНФЛИКТОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ПЕДАГОГА ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

Козыч И.В.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

kozich@yandex.ru

В статье рассматривается понятие асертивности как одного из новообразований процесса формирования конфликтологической компетентности будущего педагога высшей школы. Проведен теоретический анализ понятий конфликтологическая компетентность, асертивность и асертивное поведение. Рассмотрение асертивности (асертивного поведения) как компонента конфликтологической компетентности будущего педагога высшей школы представляет новизну данного исследования. Автор рассматривает асертивность как один из компонентов конфликтологической компетентности, поскольку оба термина предполагают достойное, правильное поведение в конфликтных ситуациях. В статье представлено ряд асертивных техник, которые отличаются, в основном, дидактическими признаками. Асертивное поведение в коммуникативном социально-педагогическом процессе – это оптимальный вариант общения будущего педагога высшей школы со студентами, воспитанниками, с коллегами, который приводит к формированию самостоятельной, ответственной личности, способной успешно решать воспитательные, психолого-педагогические проблемы. В статье идет речь о том, что асертивное поведение будущего преподавателя следует формировать на занятиях по педагогике, психологии, конфликтологии, путём дискуссионных, ролевых игр, разрешении конфликтных педагогических ситуаций и разработкой рекомендаций по их профилактике, предупреждению, разрешению и преодолению.

Ключевые слова: асертивность, асертивное поведение, конфликтологическая компетентность.

ASSERTIVE CONDUCT AS AN INNOVATION OF A PROCESS OF FORMATION OF CONFLICT COMPETENCE OF A FUTURE TEACHER OF HIGH SCHOOL

Kozych I.V.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

kozich@yandex.ru

The article deals with the definition of assertive conduct as one of the innovation of a process of formation of conflict competence of a future teacher of a high school. The theoretical analyses of the conception of conflict competence, assertive conduct has been done. The consideration of assertive conduct as a component of conflict competence of a future teacher of a high school composes the novelty of this research. The author considers the assertive conduct as one of a component of conflict competence, because both of term suppose the worthy, right condition in conflict. The article depicts a number of assertive techniques, which differs by didactic sign. The assertive conduct is a right way of communication of a future teacher of a high school with students, colleagues, which comes to the formation of a free, independent personality able to resolve the educative, pedagogical, psychological problem. The article is dedicated to assertive conduct of future teacher that should be formed at the class of pedagogy, psychology, conflict management with help of discussion, role games, conflict pedagogical situations and the recommendations of their resolving .

Key words : assertive conduct, conflict competence.

Постановка проблеми. Досить часто асертивний підхід до проблеми знімає необхідність конфліктувати, сердитися, кричати тощо. Одне з новоутворень, яке має з'явитися у студентів - майбутніх педагогів вищої школи у процесі формування конфліктологічної компетентності - асертивність.

Мета статті - розглянути поняття асертивності, показати зв'язок понять асертивність та конфліктологічна компетентність, розглянути асертивність (асертивну поведінку) як одну з найважливіших якостей майбутнього педагога вищої школи при вирішенні педагогічних конфліктів, і як складову конфліктологічної компетентності.

Актуальність цього дослідження полягає в тому, що поняття, які пропонуються для розгляду є важливими не тільки в рамках психолого-педагогічних наук, але й мають певне значення для кожної окремої особистості поза межами науки. Розгляд асертивності (асертивної поведінки) як компонента конфліктологічної компетентності майбутнього педагога вищої школи складає наукову новизну цього дослідження. Варто підкреслити, що педагог виправдовує соціальні очікування лише тоді, коли його особистісна, загальна й професійна культура випереджає темпи інших членів суспільства. На нашу думку, розгляд діяльності викладача поза особистісним контекстом є неможливим. Викладач не може впливати на особистість студента, не розвиваючи власної.

Перш ніж почати розгляд асертивності в контексті підготовки майбутнього педагога вищої школи в рамках формування конфліктологічної компетентності, вважаємо за необхідне зробити теоретичний огляд понять конфліктологічна компетентність, асертивність і асертивна поведінка.

Аналіз останніх досліджень. Л.М. Цой визначає конфліктологічну компетентність як здатність людини в реальному конфлікті здійснювати діяльність, направлену на мінімізацію деструктивних форм конфлікту й перехід від соціально-негативних процесів до соціально-позитивних. Конфліктологічна компетентність - це рівень розвитку обізнаності людини про діапазон можливих стратегій конфліктуючих сторін і вміння допомагати в реалізації конструктивної взаємодії у конкретній конфліктній ситуації [1].

Конфліктологічна компетентність включає:

- розуміння природи протиріч і конфліктів між людьми;
- формування конструктивного ставлення до конфліктів;

- наявність вміння безконфліктного спілкування у складних ситуаціях, вміння оцінювати і пояснювати проблемні ситуації, що виникають;
- наявність навичок керування конфліктними явищами; вміння розвивати конструктивний початок конфлікту, який виникає;
- вміння передбачати можливі наслідки конфліктів; вміння конструктивно регулювати протиріччя і конфлікти; наявність навичок усунення негативних наслідків конфліктів [1].

Як відзначають Є.Н. Богданов і В.Г. Зазикін, конфліктологічна компетентність має свою структуру, яка включає гностичний, просторовий, конструктивний (регулятивний), комунікативний, нормативний та рефлексивно–статусний компоненти. Автори підкреслюють провідну роль гностичного компонента. Тобто знання викладача про суттєві характеристики конфлікту є основою для попередження дій конфліктуючих осіб, формування вмінь керувати конфліктом та виступати в ролі третьої особи, судді [1, с.63].

Конфліктологічна компетентність не зводиться тільки до системи знань про сутнісні характеристики конфлікту, але ж передбачає активний вплив на нього (діяльність), що відображає регулятивний і нормативний компоненти. Також слід відзначити, що наявність певних знань, вмінь та навичок у галузі конфліктології вимагає розвитку особистісно–професійних якостей, які дозволяють ефективно застосовувати ці знання, вміння та навички для керування конфліктом.

Конфліктологічна компетентність пов'язана із соціально–психологічною, оскільки конфлікти у групах, колективах являються однією з форм взаємодії. Тобто, такі чинники, як морально–психологічний клімат, стиль керівництва, групові норми поведінки, рольова поведінка і спілкування, повинні впливати на характер конфлікту, причини виникнення і динаміку.

Конфліктологічна компетентність тісно пов'язана із соціально–перцептивною, тобто викладач як керівник повинен бути проникливим, вміти розбиратися в людях, справжніх мотивах їхньої поведінки, можливих стратегіях конфліктного протистояння.

Поза всяким сумнівом зв'язок конфліктологічної компетентності із ауто–психологічною компетентністю, яка дозволяє розвивати такі якості викладача, як стресостійкість, самоконтроль, саморегуляцію, адекватну самооцінку, тобто ті які необхідні викладачеві в умовах гострих емоційних хвилювань, що супроводжують чимало конфліктів.

Зв'язок конфліктологічної компетентності із адміністративно–правовою компетентністю (або професійно - керівною) проявляється у наявності адміністративних і правових обмежень у виборі засобів впливу на опонентів.

Психолого–педагогічна компетентність теж пов'язана з конфліктологічною, тому що викладач повинен здійснювати різні психологічні і педагогічні впливи на опонентів і колектив, вміти проводити індивідуальну роботу із кожним з опонентів. О.Л. Сидоренко відзначає, що поведінка викладачів у конфліктній ситуації визначає формування особливостей ставлення до конфлікту студентів. У студентів, які навчаються у конфліктних викладачів, виявлено високі показники невпевненості в собі, тривожності й роздратованості.

Наявність цих зв'язків є сприятливим фактором з точки зору досягнення високого рівня конфліктологічної компетентності, тобто розвиток кожного із вищезазначених видів компетентності призводить до розвитку конфліктологічної компетентності.

Отже, конфліктологічна компетентність як здатність і готовність викладача до конструктивного регулювання конфліктів є необхідною складовою психолого–педагогічної компетентності.

Конфліктологічна компетентність має таку структуру:

- Власне знання про причини появи конфлікту, закономірності його перебігу та розвитку, знання про поведінку, спілкування, діяльність опонентів у конфліктному протиборстві, їх психологічні характеристики складають гностичний компонент.
- Вміння передбачити дії опонентів, їх поведінку під час конфлікту, його наслідки складають проєктивний компонент.
- Вміння впливати на опонентів, впливати на їх стосунки, оцінки, мотиви і цілі конфліктного протиборства, формувати суспільну думку стосовно учасників конфлікту, вміння здійснювати профілактику конфлікту та вирішення конфлікту на справедливій основі, виконуючи роль “третейського судді” складають конструктивний (регулятивний) компонент.
- Вміння здійснювати ефективне спілкування з учасниками конфлікту з урахуванням їх особистісних і емоційних станів складають комунікативний компонент.

Більшість викладачів ставляться до конфліктів негативно, можливо агресивно, тому, що негативний досвід є практично у кожного, а позитивний мають одиниці.

Нерозробленість цього поняття гальмує процес розробки критеріїв ефективності конфліктологічного навчання.

Хоча поняття конфліктологічної компетентності не досить науково–обґрунтоване, воно є новим, але можна стверджувати, що воно поступово отримує суспільне визнання, тобто і суспільство і система вищої освіти (і система освіти взагалі) визнають його нагальну необхідність.

Асертивність - термін, запозичений з англійської мови, де він виступає похідним від дієслова assert - наполягати на своєму, відстоювати свої права. У словнику Вебстера це слово означає: “стверджувати або доводити впевнено, показово”. У повсякденній мові термін асертивність вживається не досить часто, але в психологічному жаргоні нещодавно затвердився досить міцно. У російську мову термін увійшов у середині 90-х, після публікації популярної книжки чеських авторів В.Каппоні і Т.Новака “Як робити все по-своєму” (в оригіналі - “Асертивність - у життя”). Чеські автори самі запозичили це слово з англійських джерел, а перекладач з чеської на російську мову завершив упровадження заокеанського терміна на європейський ґрунт [1].

У психології трактування цього терміну значно ширше. Психоаналітики Г. Фенстерхейм і Дж. Бейер дають визначення асертивності особистості, як того, що має чотири характеристики:

1. Людина вільно висловлює свої думки і почуття. За допомогою слів і дій вона каже: “Це - я. Це те, що я думаю, відчуваю, бажаю”.
2. Людина може спілкуватися з людьми на всіх рівнях: з незнайомими людьми, друзями, родинами. Це спілкування завжди відкрите, чесне, пряме, адекватне.
3. Кожна людина має активну орієнтацію в житті. Вона досягає того, що бажає.
4. Дії людини характеризуються самоповагою. Така людина приймає обмеження в певній ситуації, і її дії спрямовані на підтримку самоповаги [2].

Як і в безлічі подібних випадків, слово, використане для визначення психологічного феномена, придбало більш визначене і специфічне значення, ніж у повсякденній, життєвій лексиці. Під асертивністю стали розуміти визначену особистісну рису, яку можна визначити як автономію, незалежність від зовнішніх впливів і оцінок, здатність самостійно регулювати власне поведіння. Отже, цілком виправдано допустити дуже близьку аналогію з іншим модним поняттям - самодостатність. Справді, зміст цих понять перетинається майже цілком, і, напевно, можна було б обмежитися останнім, тим більше, що його значення достатньо чітке. Однак і термін асертивність (імовірно, у силу незрозумілої схильності вітчизняних

психологів замість рідної мови висловлюватися на піджн-інглиш) поширився у нас, хоча ще і не встиг увійти в жоден психологічний словник.

Концепція асертивності сформувалася наприкінці 50-х - початку 60-х років ХХ ст. у працях американського психолога А.Солтера і всотала в себе ключові положення, що входили о тій порі в моду гуманістичної психології - зокрема, протиставлення самореалізації бездушному маніпулюванню людьми. У теорії Солтера асертивне поведження розглядається як оптимальний, найбільш конструктивний спосіб міжособистісної взаємодії, так мабуть і світовідчуження загалом, на противагу двом найпоширенішим деструктивним способам - маніпуляції й агресії. Традиційні механізми соціалізації мимоволі формують уразливість людини перед усілякими маніпуляціями з боку інших людей. Людина виявляється занадто залежною від зовнішніх впливів, а оточуючі часто зловживають цим, маніпулюючи у своїх корисливих цілях. Стикаючись з неприйнятними вимогами, вона не знаходить сил їм суперечити і скріпивши серце, підкоряється всупереч своїм власним бажанням і настановам. А власні вимоги і прагнення вона, навпаки, найчастіше не наважується навіть висловити.

Постійно звіряючи свої сподівання і вчинки з чужими очікуваннями й оцінками, людина соромиться своїх почуттів, боїться показати свою справжню особистість. Намагаючись перебороти незручність такого положення, людина сама мимоволі вчиться маніпулятивним прийомам, вчиться відповідати агресією на агресію або просто на критику, навіть справедливу. Якщо така тактика і дає ефект, то лише тимчасовий і за переважно ілюзорний, оскільки не збагачує, а навпаки - збіднює людину як у плані міжособистісних відносин, так і в плані щиросердечного комфорту. [4]

Виклад основного матеріалу. Асертивність – це практичний метод у галузі міжособистісної комунікації. Цей метод дозволяє висловлювати свою думку, не боячись заперечувати. Цей метод є тактикою задоволення справедливих вимог і відмови від неправомірних домагань і відповідь так, щоб при цьому не уразалися права інших людей. Цей метод дозволяє знаходити шляхи примирення з критикою і з власними помилками; дає уміння просити іншого про послугу, не відчуваючи незручності.

Цей метод, з погляду поведінкових тактик, можна розглядати як альтернативний маніпулятивній поведінці. Асертивність відкидає усі форми маніпуляцій. Вона вчить спокійно, без агресії протидіяти маніпуляторам, залишаючись на висоті, тобто асертивна поведінка припускає також відмову як від агресивної, так і від пасивної поведінки. Людина, яка поводить себе пасивно, не вміє чітко заявляти про свої бажання і потреби. Таким чином вона залишається беззахисною перед вимогами інших. У її діях відсутня впевненість, вона страждає від того, що не може належним чином застосувати свої здібності. Людина, яка поводить себе асертивно, здатна чітко і зрозуміло формулювати те, про що йде мова, як вона бачить ситуацію, що вона про неї думає і як її переживає. Таку людину вирізняє позитивне ставлення до інших людей і адекватна самооцінка. Вона досить впевнена у собі, уміє слухати інших та йти на компроміс, здатна змінити свій погляд під тиском серйозних аргументів.

Асертивність – це також і якість особистості, риса характеру, яка проявляється в самоствердженні особистості; свідомому прийнятті вимог інших без страху, невпевненості, напруги, іронії тощо. Асертивна людина не діє на шкоду іншим, поважає чужі права, при цьому з повагою і до самої себе. Вона може переконати інших надати їй допомогу, ставитися до неї люб'язно, домовитися і знайти компромісне вирішення проблеми. Їй притаманне позитивне відношення до людей і адекватна самооцінка.

Для асертивної поведінки характерним є спокій, складається враження, що людина розслаблена. Мовлення такої людини виразне і зрозуміле, погляд відкритий. Людина, що поводить себе асертивно, створює навколо себе приємну атмосферу. Вона почувається впевнено ще й тому, що добре орієнтується у сформованій ситуації. Вона нічого не навіює собі заздалегідь, уміє зустрічати гідно невдачу.

Реалізація асертивної поведінки передбачає використання різних асертивних технік. Їх застосування залежить від конкретних ситуацій взаємодії, відносин між тими, хто спілкується, і деяких інших факторів.

Існує ряд асертивних технік, що різняться переважно дидактичними ознаками.

1. Дуже поширеною є техніка, образно названа «заїждженою платівкою». Нею можна скористатися завжди, коли хочете домогтися задоволення своїх справедливих вимог. Але мова повинна йти про щось таке, на що ви дійсно маєте незаперечне право. Якщо подібним шляхом домагатися того, у справедливості чого переконані тільки ви самі, то прогрішите проти етики асертивності. «Платівку» доречно використовувати в тих випадках, коли ваші права визначені формально – законом чи якимись розпорядженнями.

За допомогою цієї техніки можна висувати претензії, наполягати, діяти під час звертання у різні інстанції, висувати вимоги до підлеглих (відповідно до трудового законодавства).

Певною мірою «заїжджена платівка» може бути з успіхом застосована у деяких сімейних ситуаціях (стосовно виховання дітей).

Отже, принцип дії техніки «заїжджена платівка» ґрунтований на чіткому, однозначному і найбільш лаконічному вираженні своїх вимог. Нехай протилежна сторона говорить що завгодно, ми будемо повторювати своє – як голка на uszkodженій платівці. Ми не дозволяємо звернути себе убік від нашої проблеми, не захищаємося, не доводимо, що ми зовсім не погані люди. Єдине, на чому ми наполягаємо, - так це на своїй вимозі. Тим самим опонент опиняється ніби в лещатах парадоксу. Ми увесь час з ним погоджуємося і лише в одному провадимо свою лінію.

Як у кожній інтелектуальній грі, важливе значення має початок. Ми послідовно дотримуємося асертивної позиції. Тобто поводимося як люди, котрі, будучи переконаними в тому, що асертивно мають рацію, вважають своїх опонентів людьми порядними (тобто, усі зацікавлені залагодити справу).

Треба бути уважним під час завершення. Досягнувши свого, чемно подякуйте. Не слід робити зауважень типу: «Ну от. Можна було відразу усе вирішити». Подібна кінцівка суто агресивна, тобто не асертивна.

2. Техніка «перманентної відмови» полягає в тому, що замість «я хочу», той, хто говорить, невпинно повторює «я не хочу». Ми однозначно, чітко і, по можливості, більш лаконічно формулюємо те, чого не бажаємо (тобто «негативну» вимогу). Не дозволяємо відвести себе убік від «нашої проблеми», не підтримуємо побічних тем і т. ін. (усе аналогічно до техніки «заїжджена платівка», але навпаки).

3. Техніка «компроміс» - досягнення консенсусу, коли обидві сторони вважаються «не в програмі» - одне з головних завдань технології асертивності. У суб'єктивному плані для людини набагато приємніше домовитися з ким-небудь і одночасно досягти своєї мети, ніж просто домогтися бажаного, - потім жити з думками про те, що протилежна сторона не в захваті від результату.

4. Критика. Правила асертивної критики передбачають чітке висловлювання своїх побажань. Принципово кажіть про справу, конкретну поведінку, а не про особистість партнера (його лінь, зіпсованість і інші негативні риси). Не виявляйте сарказму та іншої агресії.

Формування асертивності, як особистісної риси майбутнього педагога вищої школи, у першу чергу передбачає усвідомлення людиною, наскільки її поведінка визначається її власними схильностями і спонуканнями, а наскільки - кимось нав'язаними установками. Часто виявляється, що педагог перебуває під владою установок, далеких від його справжнього істота, і від цього страждає. Йому пропонується не тільки взяти на себе головну роль у сценарії власного життя, але і фактично переписати сценарій і виступити режисером усієї постановки [4].

Асертивна поведінка – це впевнена неагресивна поведінка, коли людина усвідомлює власні права і цілі, але при цьому враховує права інших людей [1]. Взагалі поведінку можна розділити на пасивну і активну. Пасивне характеризується за принципом “від і до”, творчість та ініціатива відсутні. Активна поведінка поділяється на агресивну, маніпулятивну і асертивну поведінку. Агресивна поведінка заважає нормальному спілкуванню, викликає апатію і агресію. Маніпулятивна поведінка передбачає прихований вплив на особистість з метою задоволення потреб іншого. Така поведінка призводить до напруження в колективі, кожна особистість стає або маніпулятором, або тим, ким маніпулюють.

Отже, підсумовуючи, можна ствержувати, що і агресивний, і маніпулятивний стиль поведінки породжують конфліктні ситуації. Людина ж, яка поводить себе асертивно, відкрито досягає своїх цілей, не порушуючи прав оточуючих. Головне у цьому стилі поведінки – це відкритість у взаємодії: при прийнятті рішень, у конфліктних ситуаціях. Асертивна поведінка передбачає рівень компетентності і відповідальності кожного з учасників спілкування.

Отже, якщо поставити ці стилі поведінки поряд, можна сказати, що при агресивній поведінці відповідальність бере на себе агресор, при маніпулятивній – маніпулятор перекладає відповідальність на інших, при асертивній – відповідальність бере на себе кожний учасник процесу.

Після розгляду понять асертивність і асертивна поведінка постає важливе питання – це питання, для чого потрібна асертивність майбутньому педагогу вищої школи? На нашу думку, для того, щоб реалізовувати свої права без обмеження прав інших, а в рамках конфліктологічної компетентності - попереджати конфлікти і успішно їх вирішувати в соціально - педагогічному процесі. Щоб бути асертивним, майбутньому педагогу вищої школи необхідно знати свої права, права інших, які визначаються етичними нормами, кримінальним кодексом, службовими нормативами, тобто загальноприйнятими правилами.

Джерелом асертивності майбутнього педагога вищої школи має бути, на наш погляд, почуття професіоналізму, компетентності, тобто, коли він знає, як, якими засобами, методами, техніками здійснити позитивні зміни у спілкуванні з клієнтами, вихованцями, попередити конфлікт, зняти напруження.

Отже, що необхідно майбутньому педагогу вищої школи для того, щоб бути асертивним?

На наш погляд, викладач (асертивний) має право:

1. Вимагати уваги і участі аудиторії.
2. Домагатися дотримання правил навчальної дисципліни.
3. Наполягати на виконанні завдань.

Педагог (асертивний) не боїться:

1. Бути жорстким (інколи).
2. Бути м'яким (інколи).
3. Жартувати і грати (інколи).
4. Стикатися з агресією, уїдливістю, погрозами, байдужістю або закоханістю клієнтів, вихованців.

Отже, в основі всіх цих прийомів лежить взаємоповага, доброзичлива наполегливість, ввічлива вимогливість.

Впевнений (асертивний) педагог чітко знає:

1. Свої цілі.
2. Свої завдання.
3. План своєї діяльності.
4. Свої сильні якості.

5. Свої обмеження.

Техніка асертивної поведінки передбачає:

1. Впевнену позу, жестикулювання, міміку.
2. Відкритий, спокійний погляд.
3. Впевнений голос, оптимальну силу голосу і темпу мовлення.
4. Асортимент поведінки у “важких ” ситуаціях, продуманих заздалегідь.
5. «Репетиція» перед дзеркалом варіантів поведінки.
6. Формування позитивного “самообразу”.

Отже, асертивна поведінка у комунікативному соціально-педагогічному процесі – це оптимальний варіант спілкування майбутнього педагога вищої школи зі студентами, вихованцями, з колегами, який призводить до формування самостійної, відповідальної особистості, здатної успішно вирішувати проблеми – виховні, освітні, психолого–педагогічні [3].

Як вже зазначалося, асертивна поведінка - оптимальний, найбільш конструктивний спосіб міжособистісної взаємодії, і саме це визначення асертивної поведінки дає нам право вважати асертивність важливою складовою конфліктологічної компетентності, яка представляє собою рівень розвитку обізнаності людини про діапазон можливих стратегій конфліктуючих сторін і вміння допомагати в реалізації конструктивної взаємодії в конкретній конфліктній ситуації.

Ми розглядаємо асертивність як один із компонентів конфліктологічної компетентності ще й тому, що обидва терміни передбачають гідне, правильне поведіння у конфліктних ситуаціях. На наш погляд, синонімом цих понять можна назвати співробітництво.

Враховуючи все вищезазначене, можна стверджувати, що зв'язок асертивної поведінки і конфліктологічної компетентності незаперечний.

Отже, асертивна поведінка – це метод поведінки людей, заснований на повазі до себе та інших, який дає можливість гідно досягати поставленої мети.

Асертивну поведінку майбутнього викладача вищої школи слід формувати на заняттях з педагогіки, психології, конфліктології шляхом дискусій, рольових ігор, розв'язання конфліктних педагогічних ситуацій та розробкою рекомендацій щодо їх профілактики, попередження, розв'язання і подолання.

Отже, підсумовуючи, слід зазначити, що асертивна поведінка майбутнього викладача вищої школи в конфліктній ситуації буде сприяти позитивному вирішенню певного конфлікту або взагалі його попередженню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цой Л.Н. Проблемы подготовки конфликтологов к профессиональной деятельности в конфликтах / Л.Н. Цой / <http://www.conflictmanagement.ru/>
2. Каппони В., Новак Т. Как делать всё по своему, или Ассертивность – в жизнь. / В. Каппони, Т.Новак / – СПб. : Питер, 1995. – 186 с.
3. Фенстерхайм Г., Бэйер Дж. Не говори «Да», если хочешь сказать «Нет». Секреты психологии для всех. / Г. Фенстерхайм, Дж. Бэйер / М. : Вече, 1997.
4. Коробкова Т.А. Ассертивность как вид педагогической коммуникации // Сборник научных трудов конференции “Высокие технологии в педагогическом процессе” – Н. Новгород: Изд. ВИПИ, 2000, с.138 – 139.

REFERENCES

1. Coj L.N. Problemy podgotovki konfliktologov k professional'noj dejatel'nosti v konfliktah.// <http://www.conflictmanagement.ru/>
2. Kapponi V., Novak T. Kak delat' vsjo po svoemu, ili Assertivnost' – v zhizn'. / V. Kapponi, T. Novak. – SPb. : Piter, 1995. – 186 p.

3. Fensterhajm G., Bjejer Dzh. Ne govori «Da», esli hochesh' skazat' «Net». Sekrety psihologii dlja vseh. / Fensterhajm G., Bjejer Dzh. - M.: Veche, 1997.
4. Korobkova T.A. Assertivnost' kak vid pedagogicheskoy kommunikacii / Korobkova T.A. // Sbornik nauchnyh trudov konferencii "Vysokie tehnologii v pedagogicheskom processe" – N. Novgorod: Izd. VIPI, 2000, p.138 – 139.

УДК 378.147.15

АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ФОРМУВАННЯ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ГУМАНІТАРНОГО ПРОФІЛЮ

Надточій Н.О., к.пед.н.

Запорізький національний університет, вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

Nathaly@ua.fm

Розглянуто існуючі у педагогічній, методичній та психологічній літературі підходи до формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності студентів. Проаналізовано як традиційні, так і нетрадиційні підходи до формування мотивації пізнавальної діяльності. Зазначено на важливості особистості викладача, способів та змісту навчання та оцінці діяльності студентів під час заняття.

Ключові слова: мотиваційна сфера особистості, позитивна мотивація, навчальний матеріал, підходи, етапи заняття, оцінка, англійська мова.

АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ФОРМИРОВАНИЮ МОТИВОВ УЧЕБНО-ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ГУМАНИТАРНОГО ПРОФИЛЯ

Надточій Н.А.

Запорожский национальный университет, ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

Nathaly@ua.fm

В статье рассматриваются существующие в педагогической, методической и психологической литературе, подходы к формированию мотивов учебно-познавательной деятельности. Проанализированы как традиционные, так и нетрадиционные подходы к формированию мотивов учебно-познавательной деятельности. Подчеркивается важность личности преподавателя, способы и содержание обучения и оценки деятельности студентов во время занятия.

Ключевые слова: мотивационная сфера личности, положительная мотивация, подходы, учебный материал, этапы занятия, оценка, английский язык.

ANALYSIS OF STUDENTS STUDYING-COGNITIVE ACTIVITY MOTIVES FORMATION IN HUMANITARIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Nadtochiy N.O.

Zaporizhzhya National University, Zhukovsky str., 66, Zaporizhzhya, Ukraine

Nathaly@ua.fm

The main aim of the article is to consider the paramount psychological and pedagogical approaches to the motives formation as a means of providing the effectiveness of studying. It has been determined that the process of formation of the studying-cognitive motives will be effective and contribute to the improving of quality of education, if the content of educational activity, the organization, forms and methods of teaching the students aim at formation of subjective position of students in the educational course of universities.

The most important requirements to the educational material is its novelty, practical appliance. Division of the lesson on the substages will improve the logical continuity of the educational process. The author distinguishes 3 substages: motivational, operational and evaluational-reflective. As for evaluation is concerned it should be mentioned that this stage should include not only giving marks to the students - quantitative evaluation, but also